

Mirjana Petkovič
**NACIONALNA
PRIPADNOST
MLADIH IN
SPREJEMANJE
STRATEGIJE
DRUŽBENEGA
RAZVOJA V
SLOVENIJI**

335-342

MIRJANA PETKOVIČ
FILOZOFSKA FAKULTETA V LJUBLJANI
AŠKERČEVA 2
SI – 1000 LJUBLJANA

::POVZETEK

DELO JANA MASARYKA NA področju priznavanja nacionalne pripadnosti držav srednje Evrope, še zlasti njegova prizadevanja v ZDA med obema vojnama še danes navdušujeta njegove privrženca za nadaljevanje njegove misije. Tudi Slovenija je med tistimi državami, ki so nenehno podvržene "preverjanju" nacionalne identitete. Prizadevanja so še posebej aktualna v današnjem času globalizacijskih sprememb, ko raziskave napeljujejo na dejstvo, da nacionalna zavest državljanov Slovenije upada. Ta pojav je sicer značilen z večino držav Evropske unije, a zato ne zmanjšuje njegovega pomena.

Mlada populacija je še posebej odprta do migracij izven države in občutljiva na zagotavljanje socialne varnosti. To je razlog več, da je v Sloveniji ne samo potrebno, temveč tudi nujno sprejemanje nacionalne strategije razvoja. Pri sprejemanju strategije pa je potrebno doseči konsenz tako strokovne javnosti, kot tudi civilnega dela družbe ter temu prilagoditi izobraževalni sistem na vseh ravneh. Z uresničitvijo tega cilja bi lahko v Sloveniji zadržali večino (mlade) populacije, ki bi lahko svojo energijo in ideje uresničevala na domačih tleh.

Pri sprejemanju strategije je dobro biti pozoren na še en cilj, ki je pomemben za doseganje krepitve nacionalne identitete. Prepoznavnost Slovenije kot unikatnega in originalnega pojava je tista vrednota, ki potegne ločnice med družbami in spodbuja krepitev nacionalne identitete. Biti prepoznaven pomeni biti drugačen od drugih in v Masarykovem smislu se kot nenadomestljiv uvrstiti v množici.

Ključne besede: Masaryk, nacionalna identiteta, družbeni razvoj

ABSTRACT*NATIONAL CITIZENSHIP OF THE YOUTH AND IMPLEMENTING THE STRATEGY OF SOCIAL DEVELOPMENT IN SLOVENIA*

The work of Jan Masaryk concerning recognition of nations living in central European countries, in particular his efforts carried out in the USA between the wars, continue to inspire the followers of his mission even today. Slovenia is among those countries which are constantly forced to "confirm" their national identities. Our efforts in this direction are particularly acute at the present time of changes brought about by the globalization, when research seems to indicate that the national awareness of Slovenians is declining. Although the phenomenon

is characteristic of the majority of EU member states, this does not diminish its significance.

Young people today are particularly affected by the process of migration across the national borders and as such sensitive to issues of social security. This is an important reason for the necessity of a national strategy of development in our country. In this process, however, we need to reach a consensus of both the professional and the general public, and to adjust accordingly our education system at all levels. In this way, most of the (young) people could be kept within the national borders, so that our country itself would profit from their energy and their ideas.

In the implementation of this strategy, one of the important aspects we should take into account is the distinctiveness of Slovenia as a unique and specific national entity. This aspect is very important for the strengthening of our national identity, because it is precisely the national distinctiveness that draws the line between individual nations. To be distinctive means to be different from others and, in the spirit of Jan Masaryk's approach to this issue, to take ones place within a group as an entity that cannot be replaced by any other.

Key words: Masaryk, national identity, social development

V luči prizadevanj Jana Masaryka za prepoznavnost tako češkega, kot drugih slovanskih narodov "onkraj luže", ki so v začetku prejšnjega stoletja zbujala pozornost v ZDA, smo še danes dolžni skrbeti za krepitev te prepoznavnosti na ravni posameznih narodov. Ob osamosvojitvi Slovenije, cepitve od SFRJ, je Slovenijo preplavilo vzhičenje. Vendar evforična navdušenost ob osamosvojitvi Slovenije nima trajne značilnosti. Novejše raziskave kažejo na to, da Slovenci bistveno ne izstopamo od drugih narodov znotraj Evropske unije kar zadeva težnje k zmanjšanju občutka nacionalni pripadnosti¹. Še posebej je pojav značilen za mlado generacijo (do 29 let)², ki zavzeto in zavestno izkorišča prednosti nove politične ureditve v Evropi.

Skoraj tretjina mladih v evropskih državah bi si želela po končanem šolanju preseliti v drugo državo in se tam zaposliti. Slovenska raziskava je pokazala, da se vrednote slovenske mladine ne razlikujejo veliko od vrednot mladih drugod po Evropi, saj so zanje ravno tako značilni odklon od materializma in nagnjenost k idealiziranju sveta. Čeprav niso karierno-materialistično ambiciozni in izrazito tekmovalni, si mladi želijo uspeha v svoji stroki. Dostopnost potovanj in mobilnost delovne sile med evropskimi državami še nikoli ni bila tako prožna, kot je to sedaj. Na teh poteh mladi s seboj sicer nosijo svojo

¹Rus, Toš: Kakovost življenja v Sloveniji, 2006.

²Šubic, Petra (2006): Osem porabniških trendov generacije 20*, Manager št. 4, april 2006.

osebno, lastno identiteto, vendar se "sidrajo", ustvarjajo svoje domove, prijatelje in druge socialne povezave tudi v tujih deželah. Niso več s popkovino vezani na domač kraj, čeprav rezultati raziskav³ povedo, da se občutek lokalni pripadnosti krepi. Tako so pri mladih v Sloveniji skrb in prizadevanja porazdeljena na globalno raven (ekološki problemi, enakopravnost spolov, preprečevanje rasne diskriminacije...), kot na lokalno raven (urejanje lokalnega okolja, pogoji življenja v neposredni lokalni skupnosti, vpliv na odločitve oblasti na lokalni ravni ipd.⁴) medtem, ko je populacija mladih relativno pasivna pri oblikovanju nacionalne identitete.

V tem smislu se nam zastavi vprašanje, kakšen smisel (še) ima ohranjanje nacionalnih držav in nacionalnih identitet. Ali je možno znotraj etnije vzdrževati in kulturo, jezik, običaje, zgodovinsko zavest? Ali ima posamezna etnija dovolj moči (družbene in materialne), da zagotavlja kulturni razvoj celotne nacije? Lahko ugotovimo, da v okviru obstoječe politične konstelacije držav, tega ni možno zagotoviti na lokalni ravni.

Ali nam katera druga organizacijska oblika (Evropska unija) lahko omogoči neodvisen kulturni razvoj? Ni dvoma, da institucije EU podpirajo ohranjanje kulturnih vrednot posameznih narodov, vendar je nacionalna država tista organizacijska oblika, ki je primarno obligatorna, da ustvari materialne in družbene pogoje za razvoj nacionalne kulture. Kulturne dobrine so korenine iz katerih črpamo snov za "nadgradnjo", poustvarjanje, dograjevanje in oblikovanje novih kulturnih smernic, zato zanje primarno ne more skrbeti širša skupnost (EU), ki je po svoji naravi izrazito heterogena.

Ugotavljamo torej, da se občutek za nacionalno pripadnost (mladih in starejših) zmanjšuje, da pa ni drugih organizacijskih oblik politične strukture kot je nacionalna država, ki bi zadostila nalogam ohranjanja in spodbujanja vseh značilnosti posamezne nacije. Državo torej potrebujemo, da v njej lahko svobodno govorimo v svojem jeziku, realiziramo svoje potrebe po ustvarjanju, delu, socialni varnosti, kulturi, samouresničevanju.

V nadaljevanju se sprašujemo, kako doseči stabilnost "kritične mase populacije", predvsem mladih, ki bi v matični državi krepili nacionalno pripadnost. Ni namreč moč pričakovati, da bi asimilirani priseljenci imeli dovolj motivacije, za ohranitev kulturne dediščine države v katero so imigrirali, zato se razume, da je to naloga generacije, ki ima v matični državi tudi korenine.

Eden od pomembnejših razlogov za motivacijo mladih, da trajno zapustijo domovino je predvidevanje, da bodo drugje dosegli boljši materialni položaj, finančno neodvisnost in socialno varnost. V liberalni in demokratični državi

³Rus, Toš: Kakovost življenja v Sloveniji, 2006.

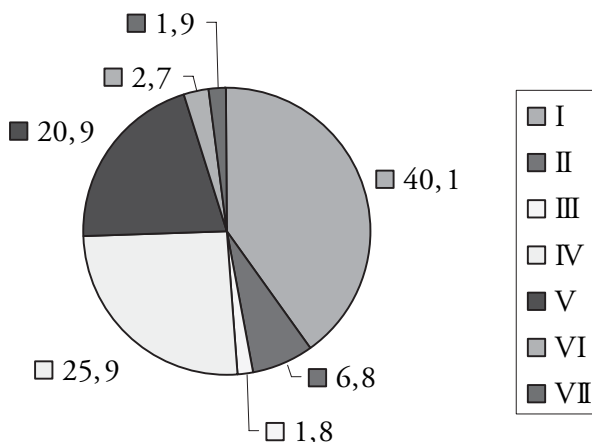
⁴Primer: nedavni protesti zoper gradnjo garažnih prostorov na področju ljubljanske tržnice).

se vedno določeno število posameznikov odloči, da bo zapustilo domač kraj in se preselilo drugam. Vendar, če matična država ponuja ustrezne oblike zaposlitve in socialne varnosti, je verjetnost, da bo velik del populacije migriral drugam manjša. Vloga nacionalne države je v tem, da poišče vzvode, s katerimi bi omogočila zagotavljanje materialnih pogojev in socialne varnosti generaciji mladih, saj ugotavljamo močan interes, da mlade v čim večjem številu obdržimo v Sloveniji.

V času današnje globalizacije in liberalizacije trga dobrin in dela pa je proces zagotavljanja materialnih pogojev bolj zapleten, kot v času planskih gospodarstev in ostro začrtanih državnih meja v tržnih gospodarstvih. Če (slovenska) družba v obliki nacionalne države želi doseči večjo stopnjo identitete svojih državljanov je potrebno, da je mednarodno prepoznavna. Prepoznavnost se v omenjenem kontekstu nanaša tako na kulturno, kot na gospodarsko plat države. Država, ki se kulturno in gospodarsko diferencira od drugih držav, ima neke vrste osebno izkaznico s prepoznavnim likom, "naslovom" (državne meje), se profilira in po nekaterih lastnostih odstopa od drugih. Verjetno si večina državljanov želi, da bi "pozitivno" odstopali od drugih, to je, da se diferencirajo v smeri splošno zaželenih lastnosti. Na ravni države to pomeni, da se država "pozitivno profilira".

Izhajajoč iz navedenih dejstev ugotavljam, da je nujno sprejeti strategijo družbenega razvoja na državni ravni. Katera koli strategija razvoja je ali bo sprejeta pa pomeni, da je za uresničevanje te strategije potrebno imeti ustrezno izobraženo populacijo. Temu primerno je potrebno ustvariti nove, ali prilagoditi

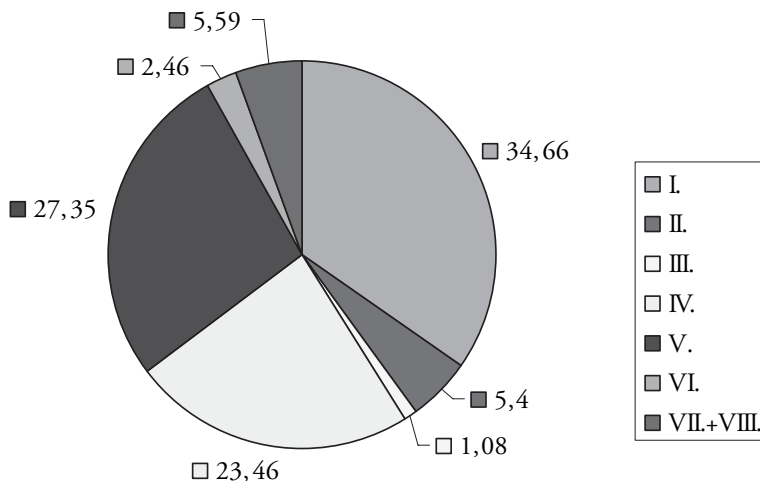
Graf 1: Brezposelni po stopnjah izobrazbe - mesečno povprečje 1998

(prirejeno po podatkih Zavoda za zaposlovanje na spletni strani:

<http://www.ess.gov.si/html/elementi-okvirjev/F-predstavitev.htm>, na dan 16.9.2004)

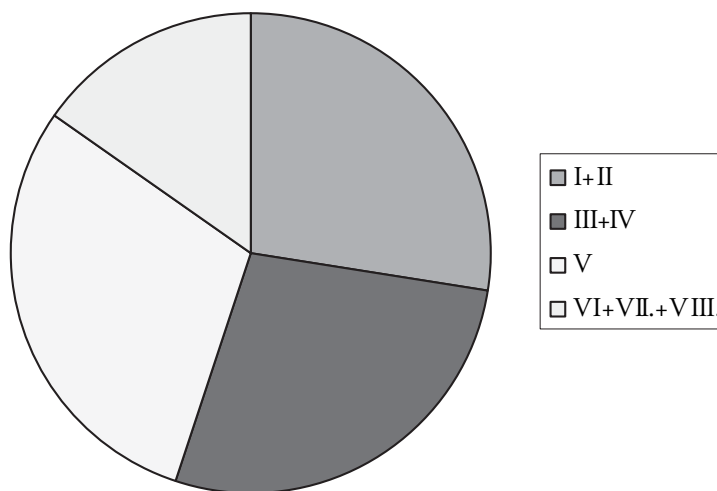
Graf 2: Brezposelni po stopnjah izobrazbe - mesečno povprečje v letu 2006 - marec 2006

Prirejeno po podatkih Zavoda za zaposlovanje:

<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/Kazalci/StrukturneZnacilnosti-RegBP.htm> na dan 5.3.06

Graf 3: Odstotek brezposelnih po izobrazbi - konec leta 2006

Vir: (spletna stran Zavoda za zaposlovanje na dan 7. 9. 2007)

<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp06/Slovenija/Slo/T16-06.xls>

obstoječe izobraževalne programe. Trenutno stanje v Sloveniji kaže v nasprotno smer. Ni naključje, da se odstotek brezposelnih z visoko izobrazbo in več kot visoko izobrazbo povečuje. V zadnjem desetletju se je potrojil. Tako je leta 1998 znašal le 4,6% (Graf 1), v začetku leta 2006 8,6% (Graf 2) in konec leta 2006 že 15,2 % (Graf 3). Očitno je, da struktura populacije, ki je diplomirala očitno vedno manj ustreza trenutnim potrebam trga delovne sile.

Poleg tega, pri podatkih ni prikazan odstotek tistih, ki so sicer zaposleni, a delajo manj zahtevna (in slabše plačana) dela v primerjavi z doseženo izobrazbo. Zato ne bi smeli spregledati pomen procesa vseživljenjskega izobraževanja, ki je ključnega pomena pri prilagajanju na nove razmere v družbi. Vseživljenjsko izobraževanje ni le izobraževanje za primer izgube službe, ko se je potrebno zaposliti drugje in se za to posebej izobraziti. Vseživljenjsko izobraževanje pomeni vrsto funkcionalnih znanj, ki so potrebna za preživetje in jih pred nekaj desetletij nismo poznali.⁵

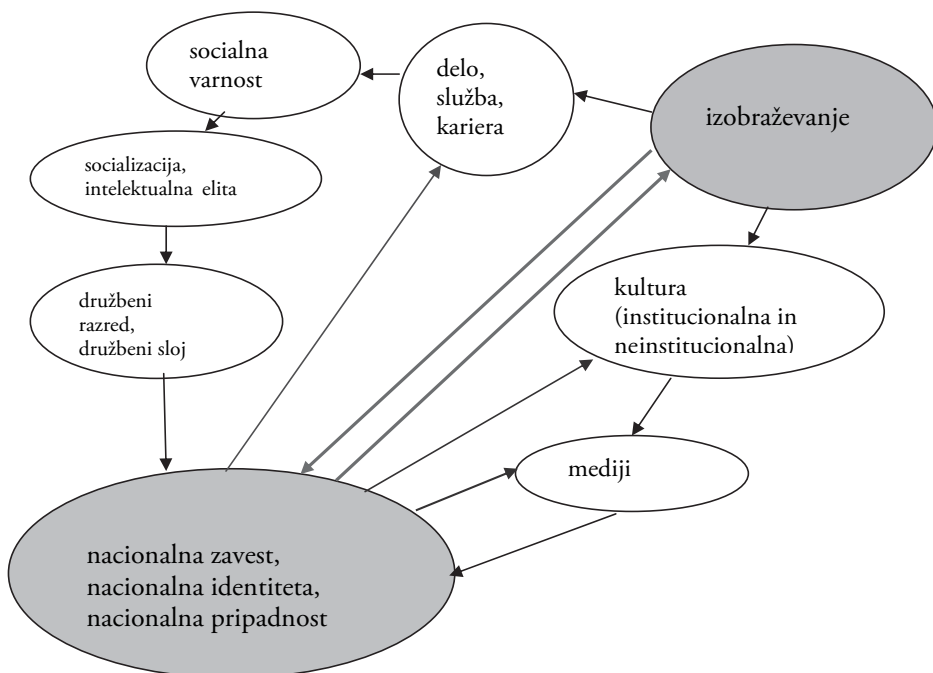
Pri sprejemanju celovite strategije razvoja je zaželena udeležba gospodarstvenikov, izobraževalnih ustanov, mladih in drugih predstavnikov civilne družbe. Sprejemanje strategije razvoja družbe ne pomeni zgolj sprejemanje načrta razvoja gospodarskih panog, pač pa pomeni tudi oblikovanje načrtov razvoja neprofitnih panog, skrb za bolj kakovostne pogoje življenja, zdravo okolje, preprečevanje samomorov, skrb za marginalne skupine, bolj kakovostne medčloveške odnose, kakovostne zdravstvene storitve.⁶ Strategijo razvoja družbe je potrebno sprejemati v konsenzu vseh večjih družbenih segmentov, saj le tako sprejeta strategija lahko doseže širšo populacijo in ponudi ustrezno izobraževanje. Mladina, ki bi bila deležna takega izobraževanja, bi bila nekoliko bolj gotova glede svoje bodočnosti v Sloveniji in lahko predvidevamo, da bo večji del ostal "zasidran" doma.

::SINERGIJA VPLIVOV NA NACIONALNO PRIPADNOST

Prepletanje strategije razvoja, izobraževalnih programov in socialne varnosti je bistvenega značaja za ohranjanje nosilcev kulturnega razvoja v matični državi. Nosilci kulturnega razvoja so vse aktivne generacije, ki soustvarjajo slovenski kulturni prostor. Ker pa ta kulturni prostor ni namenjen zgolj sa-

⁵Primer: starejši populaciji je bilo v zadnjem desetletju potrebno ponuditi uporabna navodila v zvezi z uporabo bankomata ali mobitela, ki so zanje postali civilizacijska potreba. Obenem je danes uporaba spletnih strani zanje izredno dragocena, saj zaradi pogostih zdravstvenih težav lahko lažje najdejo nasvete na svetovnem spletu. Mlajša generacija se za pridobitev funkcionalnih znanj v večini poslužuje interneta.

⁶Po ugotovitvah v raziskavi je zdravje na samem vrhu lestvice vrednot v Sloveniji (Mirjana Ule in skupina avtorjev (2002): Sodobna mladina: Izziv sprememb, v: *Mladina 2000: Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*, urednik Vlado Miheljak, Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino; Maribor: Aristej, str. 54).

(Avtor: mag. Mirjana Petković)

memu sebi, temveč vsej dosegljivi populaciji, je potrebno poiskati vzvode za čim večjo dostopnost kulturnih dobrin. Na podlagi slovenskih raziskav⁷ je možno sklepati, da sta v Sloveniji najbolj razširjena medija televizija in internet, čeprav v zadnjem času kaže na večji vpliv radia. Vsi trije mediji so tisti preko katerih je možno bodisi ponuditi neposredno kulturne dobrine (TV oddaje o kulturni dediščini, filmi, razprave o kulturni dediščini, radijske oddaje, spletne strani s teksti naših pisateljev in pesnikov) ali pa posredovati informacije o posameznih kulturnih dogodkih. Vpliv medijev je izjemno močan, saj sooblikujejo politični in kulturni prostor. Mediji včasih delujejo sugestivno, ko pri uporabniku usmerijo pozornost na določno problematiko, da fokusirajo, ali pa ga spodbudijo k razmišljanju in dejanju (npr. v humanitarne namene). Vključevanje medijev v promotivne namene pri širjenju zavesti o (sprejeti) strategiji razvoja in njenem uresničevanju pomeni krati tudi njihov velik (posredni) prispevek k krepitvi nacionalne identitete ter prepoznavnosti Slovenije v svetu.

⁷Toš, Niko et al. (2005): *Slovensko javno mnenje 2004/2: Evropska družboslovna raziskava, vprašanja od A1 do A7*.